

Rovdjursstängsel

När våra förfäder i Norden för 4 000 år sedan började hålla husdjur uppkom också behovet att skydda djuren mot rovdjur. Under nattetid hölls djuren bakom hägnader medan djuren under dagtid övervakades av någon vallpojke eller piga.

Djurhållningen gjorde att människor övergick från ett nomadliv till stationärt boende och även började odla olika grödor. Dessa måste också skyddas mot djuren och ända fram till 1857 var det markägarens skyldighet att skydda sin gröda mot andras husdjur. Stängslet skulle freda åkern. Ett begrepp som för övrigt fortfarande lever kvar i Småland där vi fortfarande inte sätter stängsel utan "frear".

Långt in på 1900-talet var vallning ett vanligt sätt att skydda och hålla djuren på rätt plats under betesperioden men efter hand som rovdjuren försvann och arbetskraften blev för dyr blev stängsel det vanliga sättet att hålla betesdjuren på plats.

Under senare år har rovdjuren åter blivit ett problem på många håll. Främst är det varg, björn och lodjur och för lammens del även räv som är skadegörare. För fårens eller snarare lammens del kan också fåglar som korpar, kråkor och örn bli ett problem och främst i samband med utomhuslamning eller då unga djur släpps på bete.

Så gott som alla äldre stängsel, stenmurar, trädgårdsgårdar och senare taggtråd och

Ett bra rovdjursstängsel gör att både djur och människor kan sova lugnt om natten. Foto: Anders Råsberg.

även nät har ett gemensamt. De utgör inget skydd mot rovdjur. Kraven på ett stängsel som ska skydda mot rovdjursangrepp är mycket stora. Om stängslet inte klarar av att skydda tamboskapen redan vid första angreppsförsöket är ju skadan redan skedd! För att skydda djuren mot rovdjursangrepp är elstängsel eller nätstängsel i kombination med el det enda realistiska alternativet. Givetvis finns ingen garanti för att helt komma ifrån skador. Olika rovdjur och olika individer betar sig på olika sätt och även en mängd andra faktorer påverkar hur väl ett rovdjursavvisande stängsel fungerar.

Bidrag

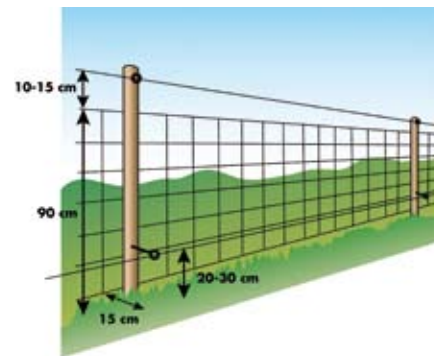
Sedan 1993 finns möjlighet till bidrag för uppsättning av rovdjursavvisande stängsel. 1996 ändrades lagstiftningen så att viltskador i första hand ska förebyggas och i andra hand ersättas. Djurägaren har ett grundläggande ansvar för sina djur och man har som djurägare också en grundläggande skyldighet att förebygga angrepp på sina djur. Bidrag för uppsättning av rovdjursavvisande stängsel söks hos länsstyrelsen och rutinerna och möjligheten till bidrag ser lite olika ut för olika län beroende på fast eller tillfällig förekomst av rovdjur.

Rovdjursavvisande stängsel har effekt

De olika typerna av stängsel kan indelas i fysiska och psykologiska hinder. Ett trästaket eller ett nätstängsel är exempel på ett fysiskt hinder. Det finns egentligen inga skillnader på hur man bygger ett rovdjursavvisande stängsel och ett stängsel som ska hålla dina egna djur inne. Principerna för uppsättning är de samma. Det som skiljer är att man kompletterar med en eller flera spänningsförande trådar. Såväl vilda som tama djur tar sig i första hand *under* ett stängsel eller *mellan* stängseltrådarna medan det är mera sällsynt att djur hoppar över ett stängsel (undantaget är älg och i viss mån rådjur som gärna hoppar). Undersökningar hos viltskadecenter har visat att ett rovdjursavvisande stängsel skyddar tamdjuren 4 – 16 gånger bättre mot angrepp av varg än andra typer av stängsel. Lodjur är det svåraste rovdjuret att stänga ute och rekommendationen från Viltskadecenter är att återkommande angrepp av lodjur bör hanteras med skyddsjakt istället för allt mer avancerade stängsel. Ett rovdjursavvisande stängsel skyddar också bra mot hundar - sett ur Sverigeperspektiv utgör ju fortfarande hundangrepp ett större problem än rovdjur.

Nät + eltråd

Ett vanligt nätstängsel ger ett relativt gott skydd eftersom det är ett fysiskt hinder som även rovdjur har svårt att ta sig igenom.

Ett befintligt nätstängsel kan kompletteras med en eltråd 20-30 cm över mark plus en tråd över nätet. Teckning: Viltskadecenter.

Kompletteras nätet med en spänningsförande tråd upp till och ned till på nätet och på utsidan av stängslet får man ett rovdjursavvisande stängsel med god effekt.

Permanent elstängsel

Permanent elstängsel är dagens kanske allra vanligaste stängseltyp även i lammproduktion. För att ge god effekt mot rovdjur bör man använda minst 4 trådar. För att få bidrag för rovdjursavvisande stängsel har man tidigare haft ett krav att den lägsta sittande träden maximalt får sitta 20 cm över markytan. Att placera en spänningsförande tråd så nära markytan har visat sig ge stora problem både vid själva anläggandet av ett stängsel och inte minst när det gäller att hålla stängseltrådarna fria från uppväxande gräs och sly. Numera är det därför accepterat att sätta den undre träden på 30 cm över markytan. Det är mycket viktigt att ett rovdjursavvisande stängsel fungerar i alla situationer. Under torra väderförhållanden eller tjäle kan det vara svårt att få effektiv jordkontakt. Djuren får då ingen stöt. Man kan då jorda varannan tråd och späningsätta varannan. Den nedre tråden måste alltid vara spänningsförande.

Tillfälliga elstängsel

Att sätta upp tillfälliga rovdjursavvisande stängsel med 4 -5 spänningsförande trådar är både komplicerat och arbetskrävande. Som tillfälligt stängsel för får är det enklast och bäst att använda så kallade elnät. Ett elnät är ett rutnätstängsel av plasttråd med inspunna metalldedare enligt samma modell som i plasttrådar eller el-rep. I hörnen eller där stängslet ändrar riktning bör man slå ned en kraftigare stolpe. Använd gärna en grov plaststolpe så slipper du isolera stolpen från nätet. Elnät som är försedda med styva vertikala trådar är att föredra eftersom dessa håller formen bättre. De flesta länsstyrelser har i allmänhet sådana stängsel att låna ut i akutsituationer.

Lägger du ner för mycket tid på din utfodring?

Vill du förändra ditt utfodringssystem eller tänker du bygga nytt stall?

Då kan vi hjälpa dig att:

- minska arbetsinsatsen vid utfodring
- spara pengar vid nybyggnation
- reducera driftskostnaderna
- spara in en traktor och dess underhåll
- förbättra hygien på foderbordet
- tillreda ett lätt och luftigt foder med optimal struktur

Cormall foderblandare finns i storlekar från 10 m³ till 30 m³ och kan användas tillsammans med rälshängd fodervagn, bandfoderfordelare, fodertruck och kedjefoderbord.

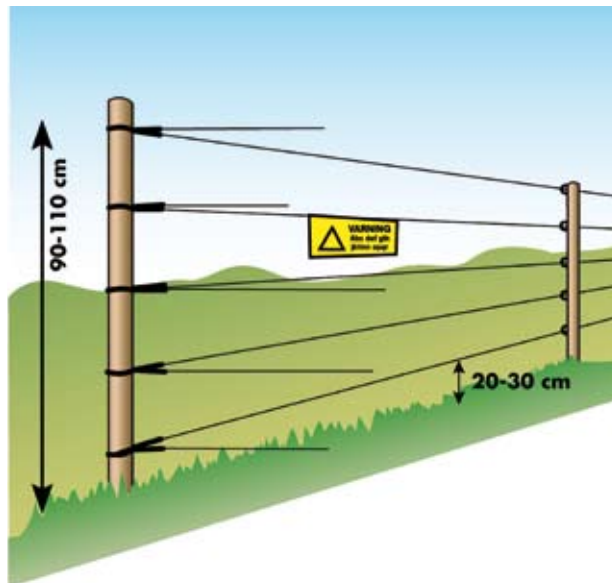
Den passar i såväl lösdriftstallar som i uppbundna stallar.

Jonas Johansson
Cor i Centrum AB
Telefon:
044-21 21 27
0709-11 66 11 (även kväll och helg)
Fax: 044-20 21 27

Tornholm 3 • DK-6400 Sønderborg
Telefon 0045 7448 6111
www.cormall.dk

Cormalls stationära foderblandare till en rälshängd fodervagn.

Ett elstängsel med fem trådar är godkänt som rovdjursstängsel. Teckning: Viltskadecenter.

Uppsättning

Att lägga tid på en noggrann uppsättning av ett stängsel lönar sig alltid! Ett väluppsatt stängsel står under många år utan några större krav på underhåll. Några viktiga punkter:

- Planera stängselsträckan noggrant – finns behov eller möjlighet så jämna gärna markytan med maskin och slyröj en "stängselgata". Inte minst då nät används underlättas uppsättningen om markytan är jämnad.
- Från hörn till hörn eller där stängslet ändrar riktning ska stängslet sättas rakt.
- Använd gärna en grov, 2,0 – 2,5 mm galvad ståltråd.
- Använder du nät så har givetvis ett grövre nät bättre hållbarhet men ett klenare och därmed billigare nät är mera följsamt och därmed lättare att sätta upp i kuperad terräng.
- Spänn trådarna med någon form av trådspännare. Dessa används sedan för att enkelt efterspanna stängslet.
- Välj ett kraftfullt elaggregat. Använd i första hand ett nät-drivet aggregat.
- Jorda stängselaggregatet ordentligt.

Anders Råsberg

Läs mer:

Viltskadecenters hemsida www.viltskadecenter.se

Stängselboken, Anders Råsberg, 100,- beställ från Jordbruksverket

Hägna rätt med riktigt stängsel Anders Råsberg Broschyr från jordbruksverket